

DOBA

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés	3
2. Doba bemutatása	5
3. Örökségünk	7
4. Eltérő építészeti karakterek bemutatása	13
5. Építészeti útmutató, ajánlások	19
<i>Telepítés</i>	
<i>Tetőhajlásszög</i>	
<i>Magasság</i>	
<i>Tetőforma</i>	
<i>Terepalakítás</i>	
<i>Színek</i>	
<i>Kerítések</i>	
<i>Kertek</i>	
<i>Erkélyek, tornácok</i>	
<i>Anyaghasználat</i>	
<i>Ajtók, ablakok</i>	
<i>Járdák, burkolatok</i>	
<i>Homlokzatképzés</i>	
<i>Részletek</i>	
6. Mai példák	37
7. Utcák, terek	38
8. Hirdetések, reklámtáblák	39
9. Impresszum	40

BEVEZETÉS

Doba egy festői környezetben elhelyezkedő település Veszprém megyében. Jelen településképi arculati kézikönyvet azzal a céllal írtuk, hogy a község természeti adottságaiból, történelmi és kulturális értékeiből összeálló településképet bemutassuk, továbbá iránymutatást nyújtsunk az építkezni-felújítani szándékozók számára Doba arculatának megőrzését elősegítő tevékenységükhöz.

Szemléletformáló hatással kívánunk lenni, hiszen a településen lakóknak a helyi építészeti hagyományokat alapul véve javasolt építkezésbe illetve felújításba fognia. Ezzel elősegíthető, hogy utcájuk, illetve egész Doba arculatára pozitívan hassanak új építményükkel, kerítés kialakításukkal stb.

Nem tekinthető lezártnak e kézikönyv, hiszen a településképfolyamatosan alakul. A pozitív irányú változás érdekében arra törekszünk, hogy támpontot nyújtva rávezessük az érintetteket a közösségi gondolkodásmódra. Alkalmazandó eljárás módokra, építőanyagokra tett javaslatainkkal, szemléltető ábráinkkal, illetve a településen készült fotókkal segíteni kívánunk. A teljesség kedvéért máshonnan hozott, kerülendő példákat is bemutatunk.

Bízunk benne, hogy Doba településképi arculati kézikönyvét hasznosnak ítélik meg a községben jövőben építkezők és felújítók!

DOBA BEMUTATÁSA

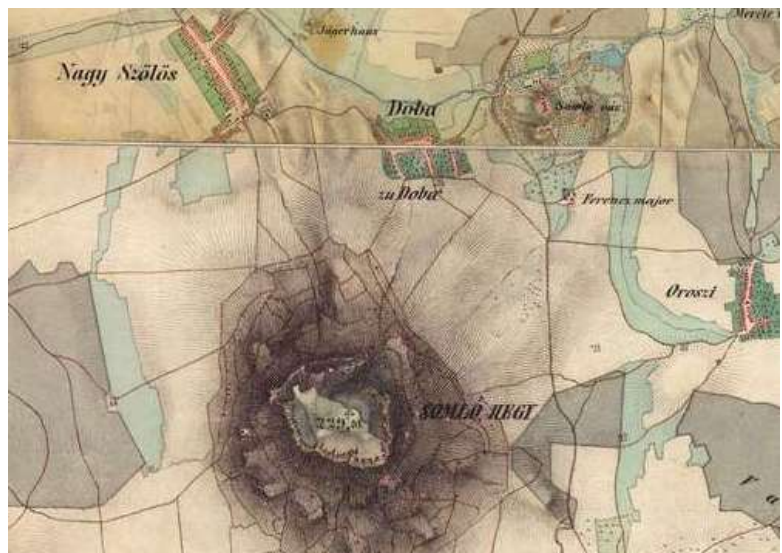
2

A község Veszprém megye Devecseri járásában található, a járásszékhelytől közúton 9 kilométerre helyezkedik el. Megközelíthető a 8411-es útról a 84105-ös bekötő útra letérve nyugatról valamint Oroszi felől. A következő településekkel határos: Borszörcsök, Somlóvásárhely, Somlószőlős, Pápasalamon, Kup, Bakonypölöske, Noszlop, Oroszi.

Doba nevét először 1288-ban említették egy adófizetési összeírásban *Terra Doba* alakban. Később, egy 1367-es összeírásban *Dwba Possessionként* szerepelt, 1478-ban pedig már *Doba* néven. A falu neve a 'vastag', 'kövér' jelentésű magyar Duban személynévből származik. Somló várának megépülésétől kezdve szorosan egybeforrt története a vár sorsával. A somlói vár a XIV. században Heym fia Benedeknek, később Zámbo Miklósnak és Garai Miklósnak is a tulajdonában volt. A XV. században előbb kanizsai László, majd Kinizsi Pál birtokát képezte. Doba jobbágysai 1488-ban az országos adóhoz 28 forinttal járultak hozzá. 1492 után a vár el lett zálogosítva, így került a Szapolyai család tulajdonába. 1495-től Erdődy Bakócz Tamásé volt, aki aztán visszaruházta a Szapolyaiakra. 1517-1546 között Erdődy Péter, majd újabb elzálogosítás útján Csonor András tulajdonát képezte.

A vár híven védte a környéket, így Dobát is, ugyanakkor nagy csaták folytak a térségben a török kor első évtizedeiben. 1553-ban jobbágyokat ejtettek foglyul az oszmánok Dobán. Később a vár vesztett környékre gyakorolt hatásából: 1570-ben Doba telkeinek majdnem egészét felégették, 1574-ben pedig teljesen kipusztult a település. Ezután az egész XVII. században elnéptelenedett pusztaként tartották számon. Időközben a Liszthy családé lett a vár, majd a Choron és Nádasdy család birtokolta a XVI-XVII. század fordulóján.

A török kiűzését követően, a Rákóczi-szabadságharc idején, 1707-ben Vak Bottyán elfoglalta a várat, de a szabadságharc bukását követően visszaszállt eredeti tulajdonosaira Somló. A XVIII. század elején az Erdődy család birtokába jutott a vár és Doba. Az Erdődyek szvén jövevényeket telepítettek a hiányzó dobai lakosok helyére. Az elkövetkező időszakban a község az Erdődyiek somlói, illetve jánoszázi uradalmához is felváltva tartozott. 1773-ban magyar faluként tartották számon, melynek lakossága túlnyomórészt katolikus, Nagy Szőlős (Somlószőlős) leánygyháza volt.

A második katonai felmérés (1806-1869)

Vályi András neves geográfus-statisztikus a következőket írta a településről 1796-ban: „magyar falu Veszprém Vármegyében, földes Ura Gróf Erdődy Uraság, lakosai katolikusok, és evangélikusok, fekszik Somlyó hegye alatt, Nagy Szőlősnek szomszédságában, mellynek filiája. Határbéli földgye termékeny, legelője, erdeje elegendő, réttyei jó szénát teremnek, szőlője Somlyó hegyén, mellynek egy része jó bort terem, kivált, ha tartatik, malma helyben, piatozása Pápán, 's a' szőlőkben is könnyű módgya a' pénz keresetre, első Osztálybéli.” Rá fél évszázadra Fényes Elek földrajzi író is

bemutatta a szépen fejlődő községet: „magyar falu, Veszprém vgyében, Somlóhegy északi tövében, regényes vidéken, ut. p. Devecser. Lakja 613 kath, 25 evang, 14 zsidó. Diszére szolgál gróf Erdődy Kajetán földesur pompás kastélya s felséges angolkertje, mely az elsők közé tartozik az egész birodalomban. A Somlóhegyen kemény és savanyu bort terem, de ha több évig állhat, egy lesz a legzamatosabb csemege-borok közül. A Somló ormán hever omladékaiban a hajdani híres Somlólvár.” 1871-ben a község területéhez csatolták Csűr pusztát, de később elszakították tőle Ferenctelek külterületi lakotthelyet.

Az első világháborúban 52-en, a második világegésben 19-en veszítették életüket a helybeliek közül.

1945-től kisközség volt. A nagybirtokokat felosztották, az Erdődy család ekkor veszítette el területeit. 1950-től 1970-ig Somlószőlős székhellyel, községi tanácsot hozott létre. Az 1952. évi helységnévtár a következő külterületi lakotthelyeit tüntette fel: Ferencmajor, Somlólvár, Kajetánháza és Somlóhegy. Határába került Meréte és Dobapinkóc elhagyott faluhely is. 1992 óta önálló jegyzőség.

A népességszám alakulása: 1785-ben 524, 1910-ben 1 063, 1941-ben 935, 1980-ban 879, 2001-ben 780, 2015-ben 448 fő.

ÖRÖKSÉGÜNK

Doba kialakulását a kedvező természetföldrajzi viszonyoknak köszönheti. Egyrészt a Hajagos-patak közelében helyezkedik el (a vízfolyás közelsége önmagában telepítő tényező tud lenni), másrészt a Somló északkeleti lábánál fekszik, amely különleges földművelési adottságokkal rendelkező helyként új lehetőségeket nyitott a település fejlődésében.

Ha a katonai felmérések alapján vizsgáljuk a településszerkezet alakulását, látható, hogy a község patakközeli magjától a Somló irányába kezdett terjeszkedni. Míg a második és harmadik katonai felmérés során (azaz a XIX. század végéig bezárólag) még az Arany János – Széchenyi utcákról leágazó zsákutcák látszódnak (Kossuth Lajos, Árpád, Petőfi Sándor utca), addig az 1941-es katonai felméréskor már a Kossuth Lajos utca egésze, valamint a Rákóczi és Jókai utcák is kiépültek, így megszűntek a zsákutcák. A Kinizsi Pál utca a XX. század második felében készült el.

Doba egy többtűcs szalagtelkes szerkezetű útifalu, melynek utcáira a telkek egyes helyeken merőlegesek, máshol rézsútosak. Akárhogy is, a lakóházak mindig követik telkük tájolását, azok oldalhatárán helyezkednek el. A település régi részén jellemző a kerítésvonalon elhelyezés, míg az újabb, XX. század második felében kialakított beépített területeken pedig előkertes elrendezés figyelhető meg.

A Somló lejtőin körben szőlőgazdálkodással kapcsolatos építmények, nyaralók épültek, ez a dobai külterületre is igaz. A kanyargós hegyoldali utak miatt itt felesleges utakra merőleges telkekről beszélni, de az viszont a legtöbb esetben igaz, hogy az építmények az utakhoz közel állnak, a telkek „elején.”

Dobán három épülettípussal találkozhatunk. A régi, népi építésű házak fő ismérvei, hogy hosszúak, rövid oldalukon oromzati kéménynyílások találhatóak, legtöbb esetben kontyolás nélküli nyeregtetővel rendelkeznek (de előfordulnak kontyos alkalmazások is), több helyütt tornácot is kialakítottak.

A település másik – országos szinten is jellemző – épülettípusa a szocialista korszak „vidéki panelje.” A népi elemeket nélkülöző, hagyományokkal szakító építészeti stílus képviselőiről van szó, amelyek sematikus, négyzetes alappal, sáttortetővel épültek. Emellett az utcafronton két darab háromosztatú ablakkal vannak ellátva. Hagyományos és szocialista stílusú épületekből is láthatunk felújítottat Dobán. Ez rendszerint megjelenésbéli változást jelent, új szint kialakítását, újrafestést, a XXI. század követelményeinek megfelelő nyílászáró-cserét, fűtésrendszer-korszerűsítést stb.

A harmadik típust a rendszerváltás óta felhúzott új építésű házak képviselik, amelyeknek java emeletes, a felsőszinten erkéllyel ellátott. Doba elhelyezkedéséből adódóan kedvelt kiránduló, utazási célpont, így nem egyszeri eset, hogy távolról költöznek ide, felépítvén saját, modern házukat a község területén.

Műemléki védelem alatt több építmény is áll Doba bel- és külterületén egyaránt.

Épített értékek

Szent Péter és Pál templom

A műemlék római katolikus templom somlói bazalt kőből készült támfallal határolt telken szabadon áll egy alacsony kiemelkedésen. Tornya háromnegyed részével a kéttengelyes hajó nyugati homlokzata elé lép. Alatta van a főbejárat, amit az utca szintjéről lépcsőkön lehet elérni. A szentély alacsonyabb és keskenyebb a hajónál. Bal oldalához csatlakozik a sekrestye, a jobb oldalához ajtó nélküli csücsíves ablakú toldalék illeszkedik. A templom XIV. századi gótikus eredetű. 1779-ben átalakították barokkstilusban. A templomkertben Szentháromság-oszlopot és második világháborús emlékművet emeltek.

Szent Márton kápolna

A Somló oldalán áll a román stílusú, XIII. századi műemlék. A XVIII. században barokk toldalékkal látták el.

Erdődy-kastély

A ma egészségügyi létesítménynek otthont adó kastély klasszicizáló stílusban épült 1839-ben. Parkjában arborétumot alakítottak ki. Műemléki védelem alatt áll.

Somló vára

A Somló északi oldalán, sűrű erdőben áll, 345 méter körüli magasságban.

Természeti értékek

1983-ban jött létre a Somló Tájvédelmi Körzet, mivel a természetvédelem célkitűzései összhangban voltak a helybeli gazdák törekvéseivel, miszerint a hegyközségi hagyományokhoz visszakanyarodva kell megőrizni a szőlőhegy gazdálkodási, tájképi és építészeti értékeit. A körzet összterülete 585 hektár, ebből fokozottan védett 88 hektár. A Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatósága alá tartozik.

A fokozottan védett hegytető a peremen sorakozó bazaltsziklákkal, az őserdő jellegű, alacsony növésű, festői erdeivel számos kirándulót vonz. Tavasz végén fehér virágba borul a sziklás peremen a sajmeggy minden sziklarepedésben megkapaszzkodó állománya a molyhostölgyes erdőben, alját sűrűn borítja az odvas keltike illatos virágszőnyege. Bazaltszikláit áprilisban a hegyi ternye sárga virágfüggőnye díszíti. A meredek oldalak árnyas szikláin és fáin mindenütt borostyán zöldell, melynek tövében élőszkodik a ritka borostyán-szádorgó.

Állatvilágát tekintve jelentős fajgazdagságban képviseltetik magukat a védett gerincesek. A szaporodási lehetőségek hiánya miatt a békák viszonylag ritkák, csak a barna varangy és az erdei béka fordul elő. Kedvez a hüllőknek a bazalt hőgazdálkodása, így faj- és egyedszámuk is lényegesen gazdagabb. Megtalálható a fürge gyík, a zöld gyík, a fali gyík, de a törékeny gyík sem ritka. Madarai közül leginkább szembetűnők a sziklákon rendszeresen fészkelő hollók.

ELTÉRŐ ÉPÍTÉSZETI KARAKTEREK BEMUTATÁSA

4

Doba

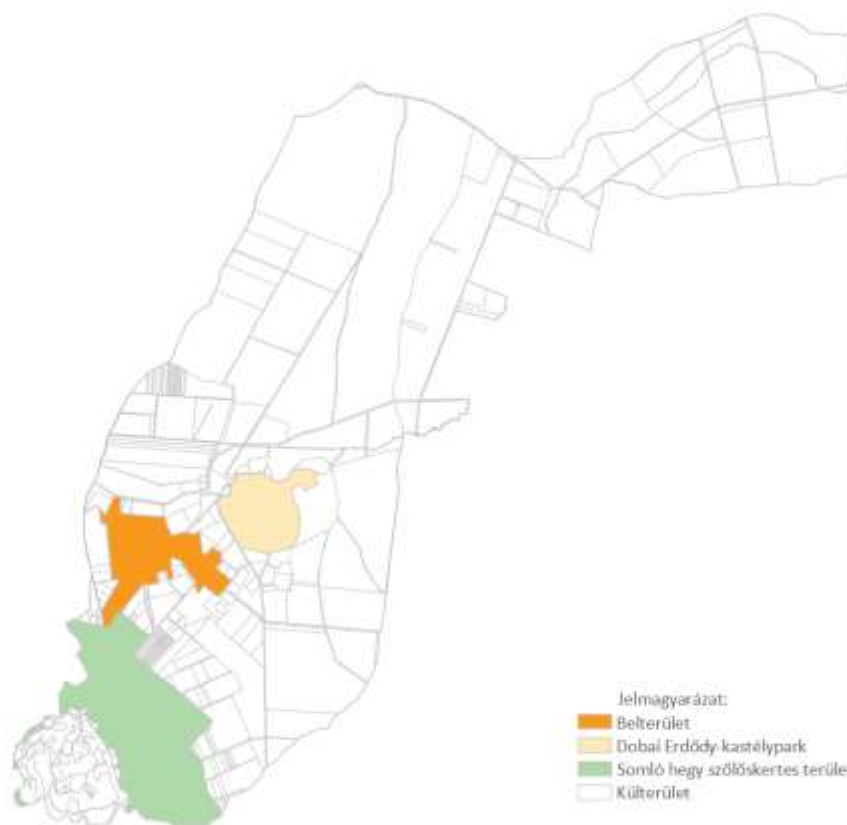
Doba településen különböző karakterű településrészek határolhatók le, melyek megkülönböztetése elsősorban arculati és építészeti szempontból történt.

Az évszázadok során Doba közigazgatási területe többször változott, azonban a mezőgazdasági hagyományok, elsősorban a szőlőtermelés és borkészítés mindig meghatározta a történetét. Az első karakter a belterületeket öleli fel. A lakóépületek zöme itt található, melyek jellegében eltérő arculatot mutatnak, s külön egységként kezelendő. A kézikönyvben ezzel a településrészsel fogunk bővebben foglalkozni.

A Somló-hegy tövében elterülő Dobai Erdődy-kastélypark természeti és kulturális öröksége Doba meghatározó területe és kiemelkedő turisztikai attrakciója is egyben. A kastély, illetve az azt körülvevő hatalmas angol kert külön karakterként értelmezhető.

A harmadik karakter a szőlőskertes területét foglalja magában, mely közvetlen a Somló-hegy lábánál terül el, ahol hosszú évszázadok óta szőlőtermesztés és borkészítés folyik. A szőlőkben lakóházak is álltak, tehát lakott területnek minősül.

A külterületeken a beépítésre nem szánt területeken felül, elsősorban szántóföldek, gyepterületek és egyéb, megőrzésre szoruló természeti tájak találhatóak.

Doba belterület

A belterületi rész szabályos elrendezést mutat, hiszen Doba többutcás szalagtelkes falunak tekinthető. A lakóházak rendszerint a hosszú, szalag lakú telkek oldalhatárain épültek ki, ahol a telkek hosszanti oldalukkal szomszédosak.

A hosszú telkeknek az utcára néző végében helyezkednek el a lakóházak, ezektől távolodva pedig az állatokat kiszolgáló épületek, majd a veteményeskert, gyümölcsös kert. Gyakori, hogy egymás mögött több lakóépület is épült, a család együtt maradásával, így közök, zsákutcák alakulhattak ki. Doba érdekessége, hogy a központi részén kiszélesedik, s az utcák telektömböket fognak közzé, mely szabályos, négyzet alakú.

A belterületi részen változatos stílusban épült lakóházak vannak jelen. Egyrészt megfigyelhetők a régi, szépen felújított parasztházak, melyek egyedi és karakteres orozatai a település barátságos arculatát és turisztikai vonzerejét is adják. A lakóházak rendszerint az utcára merőlegesen sorakoznak előkert nélkül. Az épületek szabályos egységét többek között az épített kerítések és az azokba illesztett, fából készült kapuk is adják. Ezen felül, a településrész sajátos karakterét a népi építészet hagyományait képviselő tornácos házak is meghatározzák.

Emellett, a külterületek felé haladva a telepítési módot felváltják az előkertek, a házak kisebb mértékben hátrébb húzott rendszerben állnak. Itt a XX. században épült lakóházak négyzet alaprajzzal, sätortetövel, jellemzően egy nagyobb ablakkal tekintenek az utcafrontra.

A történelmi településrész arculatához hozzájárul katolikus temploma is, mely somlói bazaltkőből készült támfallal határolt telken egy kiemelkedésen helyezkedik el. Ezáltal a látképet messziről tekintve is uralja.

Dobai Erdődy-kastélypark

A szépen felújított kastély, illetve a hozzá tartozó lenyűgöző kert egy dombtetőn áll, ahonnan gyönyörűen látszik a környező táj összes látványos épülete, többek között a somlói vár is. Az egykoron az Erdődy család birtokában lévő kastély ma Doba leglátványosabb és legkarakteresebb épülete, amely jelenleg kórházként üzemel. A klasszicista kastélyépület már messziről odavonzza a tekintetet. A hatalmas kert nemzetközileg is jelentős, Magyarország egyik legértékesebb angolkertje. Rehabilitációja során négy halastavat is kialakítottak területén, mellyel a vizes élőhelyek megőrzése volt a fő szempont.

Somló-hegy szőlőskert terület

A középkortól kezdve Doba gazdasági alapját a szőlő biztosította, köszönhetően kedvező földrajzi elhelyezkedésének. A község egy része a Somló-hegyhez és a Nagy-Somló borvidékhez tartozik. Az itt folyó szőlőtermesztésről már 1135-ben írnak. A Somló, ezáltal Doba szőlőskert területe is elkülönül a közép-dunántúli bortermő helyektől, mely többek között a jelenlegi birtokszerkezetében is keresendő. Érdekes, hogy a kertek a hegy északi lábánál terülnek el, mely hazai viszonylatban egyedinek és egyedülállóknak mondható. Az itt lévő épületek és prэшázak dűlőutakon közelíthetők meg, mely elszórt birtokszerkezetet mutat.

Továbbá, a hegy életében fontos szerepet játszanak a kápolnák. A terület ad otthont a Szent Márton kápolnának, mely mind tájképi és látványelemnek egyaránt fontos, úgyszintén, mint tájékozódási pontnak. Ez a Kárpát medence szerű ismert terményáldást kérő népi szertartások sajátos formja.

Doba külterület

Doba külterülete a beépítésre nem szánt területeket jelöli. Ez alól kivételt képez a Somló történelmi romvára, mely a hegy északi oldalán, egy sűrű erdőben található. A szabálytalan alaprajzú, belsőtornyos vár déli oldala előtt egy kb. 8 m széles száraz árok húzódik, amely a keleti oldalon a szinte függőleges falban végződik, míg a nyugati oldalon a hegyoldalban tűnik el. A Somló hegy északi, Dobára tekintő, meredek bazaltpereme fölött egy elkülönült kis bazaltkúpon, sűrű erdővel körülvéve merednek ég felé a vár romjai. A vár nem foglalt el nagy területet. A magas és meredek sziklák jó védelmet nyújtottak három oldalról, a könnyebben megközelíthető déli oldalon pedig elég mély száraz árok és lőrészekkel ellátott magas fal védelmezte.

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ, AJÁNLÁSOK

Általános építészeti ajánlások

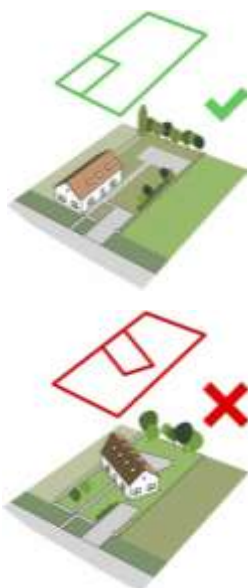
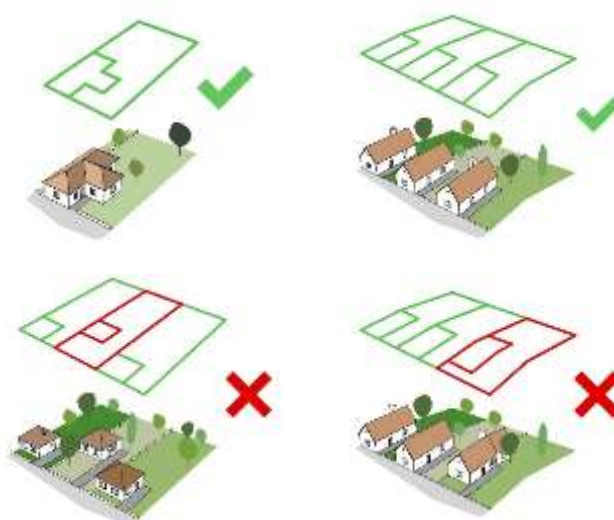
Ebben a fejezetben nem szeretnénk egyoldalúan állást foglalni, leszűkíteni a lehetőségeket, viszont szeretnénk bemutatni, hogyan kerüljük el a legáltalánosabb hibákat.

TELEPÍTÉS

Doba településen kétféle beépítési mód figyelhető meg. A községben jellemzően az oldalhatáron álló beépítési mód, valamint az utcára merőleges házak harmonikus rendszere látható.

A település központi, történeti részére (Jókai u.) az utcavonalas telepítési struktúra és a házak tömör kerítésekkel alkotott vonala ad egységes utcaképet. Itt ettől eltérő beépítés szintén nem javasolt. Nagyobb mértékben hátrahúzni, vagy az utcavonalra telepíteni az épületet kerülendő.

Doba peremterületei felé haladva (Kossuth L. u.) az előkertek lényeges elemei a telepítésnek. Új ház építésekor ajánlott a meglévő utcaképhez igazodni, hiszen az egyvonalban lévő házak adják az egységes utcaképet.

TETŐHAJLÁSSZÖG

A település területén a családi házak tetőhajlásszöge hasonló. A tető meghatározó hajlásszöge általában 35-45 fokos, de egyes csatlakozó épületrészek tetőhajlásszöge alacsonyabb is lehet. Új házak építésekor, felújításakor ügyeljünk arra, hogy hasonló tetőhajlásszöggel készüljenek, mint környezetükben lévők.

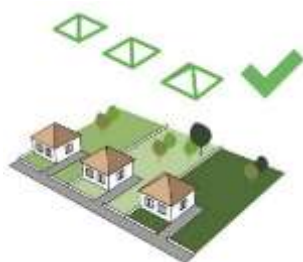
MAGASSÁG

Településképi szempontból indokolt, hogy a jelenlegi szerkezetbe újonnan beilleszteni kívánt házak hasonló építménymagassággal épüljenek, mint a már meglévő épületek. A Kossuth L. utca kivételével a történeti településrészen az egyszintes házak a jellemzők. Ehhez javasolt illeszkedni.

TETŐFORMA

A településen számos tetőforma megfigyelhető, többek között a nyereg-, konty- és csonkolt kontytető. A település határa felé jellemző a sátortető kialakítás is. A településképbbe nem javasolt tördelt, összetett vagy lapos tetőformát alkalmazni, mert azok kevésbé illeszkednek a környezethez.

TEREPALAKÍTÁS

Különös figyelmet kell szentelni a terepviszonyoknak és a telek domborzatának, hiszen egy jól elhelyezett lakóház kihasználja a meglévő adottságokat és belesimul a tájba. Földmunka esetén célravezető a kitermelt talajt a telek egyéb részein hasznosítani a kert alakításához. Nem ajánlott a nagy bevágás, földkiemelés és a feltöltés sem.

SZÍNEK

Doba történeti településrészben a homlokzatok színvilága változatos, de jellemzően világos színű. Új épület kialakításánál, vagy meglévő épület felújításánál is ajánlott a fehér, vagy a pasztellszínek világos árnyalatainak használata. Kerülni kell a harsány, élénk színeket. Javasolt fehér, vagy világos tónusú, pasztellszínű vakolat, sötét színű nyílászáró.

Példa megfelelő színhasználatra. Javasolt a világos pasztellszínek használata, sötét színű faablakokkal.

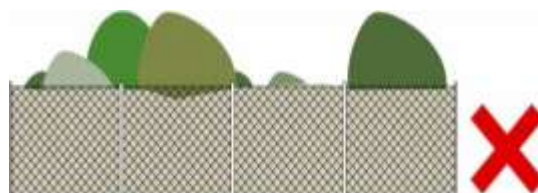

KERÍTÉSEK

A településen az épített, tömör kerítés csak a központi részen, az utcavonalas beépítésnél elfogadható, követhető, tekintettel a beépítési módra. A tömör kerítéseket célszerű a ház színével egyező színű vakolt, esetleg nyerstégla felülettel ellátni, felújítani. A kezeletlen felületű beton elemes tömör kerítés kerülendő, vagy színezéssel javasolt.

A színhasználat pasztellszínekkel, a ház színével megegyező, harmonizáló formában javasolt. Doba településrész azon részein, ahol jellemzően áttört kerítések vannak, főként a település peremén, ott kerüljük a tömör kerítést. A teljesen áttört drótfonatos kerítést utcafronton próbáljuk kerülni. Példa a településen kerítés kialakítására. Sok esetben a keskeny szalagtelkekre épült házakat egy tömör, vagy tömör hatású kapu köti össze. Ilyen például a Petőfi Sándor utca.

Ajánlott kerítések:

A településközpontban inkább tömör, a település széle irányában inkább áttört kerítéseket találunk. A mezőgazdasági kertes, külterületi részeken a telkek között vagy nincsenek kerítések, vagy egészen alacsony, jelképes elválasztás van. Egykoron a fakerítés volt jellemző, függőleges, vagy vízszintesen fekvő deszkákkal. Ma már sok helyen fém, vagy akár gabionos kőkerítés is van.

Helyi művészek igyekeznek a korabeli hangulatot visszahozni a településre. Felújítják az utcai padokat és mives fűrészelt fakerítést készítenek, ezek közül is mutatunk néhány példát.

KERTÉSZETI ÚTMUTATÓ

A növényalkalmazást jelentősen befolyásolja a potenciális vegetáció, mely itt a Pápa-Devecseri sík déli részén a cseres-kocsányos tölgyes. Ennek névadó fajai a kocsányos tölgy, illetve a csertölgy, melyek méretükből adódóan leginkább parkfának alkalmasak, illetve előbbinek ismerjük oszlopos habitusú '*Koster*' és '*Fastigiata Koster*' fajtáit, melyek kisebb helyigénnyel rendelkeznek.

Elegyfajok közül jelentős a közönséges nyír, melynek alapfaján túl népszerűek a kiskerti telepítésre is alkalmas, kompakt fajtái. Ezek közül a '*Laciniata*' szeldelt leveleivel díszít, a '*Youngii*' csüngő koronájával gyönyörködtet, míg a '*Bíbor*' és a '*Purpurea*' különlegessége sötétbordós, szinte lilás lombszínében rejlik.

Fontos megemlíteni a közönséges gyertyánt, melynek előnyös tulajdonsága, hogy jól metszhető, alakítható, így akár sövényt is nevelhetünk belőle. Ilyen célra javasolható például a '*Lucas*'. Ezen kívül ismert még számos másik fajtája: a csüngő koronájú '*Pendula*' igazi különlegességnek számít habitusának köszönhetően, az oszlopos '*Fastigiata*' és '*Frans Fontaine*' fajták pedig utcafásításra is alkalmasak. A '*Monumentalis*' nevével ellentétben alacsony, kompakt fajta, kecses, kúpos koronájával szép szoliter fája lehet a kertnek.

Megemlítendő még a vadkörte, mely igen szép szoliter fává nő, és ehető, fanyar ízű termése miatt is közkedvelt. Helyet kaphat szőlőskertekben is, akárcsak a közönséges dió. Ugyancsak előfordul a társulásban a méretéből adódóan leginkább parkokba telepíthető mezei szil, melynek alapfaján túl választható különleges tarka levelű változata, a '*Variegata*' is. Galagonyák közül az egybibés galagonya bátran ajánlható kiskertekbe, hiszen nem igényel nagy helyet, igénytelenségének és ellenállóságának köszönhetően pedig kiválóan alkalmas közterületi telepítésre is. Alapfajából nyírott, illetve nyíratlan sövény is kialakítható, oszlopos fajtája a '*Stricta*' és a keskeny, kúpos koronát nevelő '*Toba*' pedig utcafásításra alkalmasak. Utóbbi halvány rózsaszín virágaival és sötétzöld leveleivel igazán különleges.

Cserjefélék közül elsősorban a húsos somot kell kiemelni, mely egykor a Somló lankáit borította. Tulajdonképpen erről a cserjeféléről kapta a vulkáni tanúhegy a nevét. Később helyére szőlőt telepítettek, így jelenleg is szőlőültetvények sokasága határozza meg a táj karakterét. A húsos som fajtái közül javasolható a *'Jolico'*, melynek nagyméretű, C vitaminban gazdag termései finomak és rendkívül egészségesek; valamint a *'Kazanlak'*, mely kifejezetten ellenálló kórokozókkal, kártevőkkel szemben.

Telepíthetünk bátran rózsaféléket is, melyek egész nyáron át elbűvölnek gyönyörű virágaikkal és illatukkal. Örökzöldek közül nyugodtan választható a közönséges boróka, melynek számos fajtáját ismerjük. Oszlopos habitusúak köréből legnépszerűbb a tömött, sűrűn ágas *'Hibernica'* és *'Suecica'*, valamint a karcsú koronájú *'Bakony'*, elterülők közül pedig gyakran telepített a *'Repanda'* és a *'Green Carpet'*.

Helye van ezen kívül a cserjés pimpónak is a kertekben, közterületeken egyaránt, alkalmas alacsony nyíratlan sövénynek, talajtakarónak, de utak szegélyezésére is kiváló és egész nyáron virágzik. Fajtái közül népszerűbbek között a *'Goldteppich'* és a *'Goldstar'*.

Lágyszárúak alkalmazására is számos lehetőség nyílik kertekben, közterületeken egyaránt. Utóbbi esetében leginkább a nagyobb méretű, virágágyi fajok jöhetnek szóba, míg kertekben bátran létesíthetünk akár sziklakertet is, hiszen nem hat tájidegen elemként a területen. Miután a Somlót bazalttufa alkotja, célszerű ezt alkalmazni a sziklakertekben is, vagy ennek hiányában más, hozzá hasonló kőzetet.

A sziklakertekben megjelenhetnek párnás habitusú díszfüvek, például csenkeszek vagy sásfélék, de helyet kaphatnak különböző virágaikkal díszítő fajok is, mint például a sziklai ternye vagy különböző harangvirágok.

A kertek elrendezését illetően megállapítható, hogy a klasszikusnak vett előkertek kevésbé jellemzőek erre felé, a lakóházak általában telekhatáron állók. Mellettük az oldalkert díszítő funkciót tölt be, vagy autóbeállóként szolgál, haszonkerti felhasználásuk nem jellemző.

Gyakran ültetett növények ezekben az oldalsó kertrészekben a rózsák, illetve különböző örökzöldek: fenyők, tuják, borókák. Javasolható a kerítés szigorú vonalvezetésének oldására nyírott vagy nyíratlan sövények használata, például gyertyánnal vagy galagonyával, illetve miután jellemző a térségre a szőlőtermesztés, bátran létesíthető szőlőlugas is.

A Somlót alkotó bazalttufa változatos felhasználása jellemző a kertekben. Megjelenhet épületek, kerítések lábazatában, de akár sziklakertek kőanyagaként is.

Sziklakertet célszerű a kert hátsó felében a pihenőkertnél kialakítani, méghozzá nem kőkupacként, hanem meglévő épített elemhez, például lépcsőhöz, teraszhoz kapcsoltn. Ilyen formában indokolt a létesítése, kialakításával harmonikus összkepet teremthetünk a kertben megidézve a táji adottságokat.

Helyet kaphatnak bennük a már említett évelőkön túl kisméretű terülő borókák, mint például a közönséges boróka *'Repanda'* fajtája, illetve a cserjés pimpók közül is ismerünk kisebb, sziklakertbe is telepíthető fajtákat, ilyen például az *'Elizabeth'*.

Ezek a sziklakertek a cserjékhez, fához hasonlóan ugyancsak részt vesznek a homorú térfal kialakításában békés zugot teremtve a hátsókertben. Pihenőkerten túl akár kisebb veteményes is kialakítható, ahol különböző zöldségfélék, gyümölcsök termelhetők meg.

ERKÉLYEK, TORNÁCOK

A magyar népi építészetnek jellegzetes elemei voltak a tornácok. A tornác elhelyezkedését vizsgálva az Dobán az oldaltornác volt a jellemző forma, amely esetenként az utcai homlokzatról is megnyitásra került. A településen helyenként mellvéd nélküli, pilléres tornácok figyelhetők meg a településközpontban. A következő oldalon néhány példa látható a változatos tornácialakításra.

ANYAGHASZNÁLAT

Településképi szempontból a cserép, nád, természetes pala tetőhéjalás javasolt.

Kerülendő a betoncserep, az azbeszt, a bitumenes zsidó, a trapézlemez és az egészségre is káros hullámpala alkalmazása a településen. A képek nem a településen készültek.

AJTÓK, ABLAKOK

A település központi részén megőrzésre kerültek a hagyományos fakapuk, melyek általában napsugaras vagy egyszerű „filungos” mintát alkotnak. Ajánlott a vaslemez kaput hagyományos fakapura lecserélni.

Ajtókra, kapukra jó példák:

Doba történelmi településen van néhány hagyományos épület, melyek főhomlokzatának hangsúlyos eleme az osztott üvegezésű faablak, gyakorta található mellette a tornác vonalában személybejáró „kiskapu”. Különösen szép a templom kőkeretes bélletes kapuja. Az épületek utcai homlokzatán árnyékolásra, külső tokos műanyag redőny helyett alkalmazzunk fa zsalugátért. Nyílászárók javasolt színvilága a barna, sötétbarna, sötétzöld. Ablakokra jó példák:

JÁRDÁK, BURKOLATOK

A beton, aszfalt burkolat helyett javasolt természetes anyagú burkolatkialakítás. Anyaga lehet természetes kő, bazalt.

HOMLOKZATKÉPZÉS

Dobán, mint ahogy a környező településeken is megfigyelhető a vakolatdíszes osztópárkány, ami felett általában kettő kisebb füstlyuk néz az utcára. A XX. században épült régi parasztházak néhol oromfalas és barokkos stílusjegyeket képviselnek.

RÉSZLETEK

Az építészeti részletek szép formálása a népi építészet jellegzetessége volt. Megjegyzendő, hogy a községben található római katolikus Szent Péter és Pál templom, illetve a Szent Márton kápolna is műemléki védelem alatt áll. A kápolna közel egyidős a faluval, melyet eredetileg román stílusban emeltek, s csak később látták el barokk stílusjegyekkel. Továbbá a település több emlékművet is emelt az első világháborús áldozatoknak. A településen fellelhető Somló várán felül, a ma egészségügyi központként működő Erdődy-kastély is megtalálható.

MAI PÉLDÁK

Meglévő épület felújítása a településkarakterbe illeszkedően

Hagyományos parasztház felújításoknál törekedjünk arra, hogy az épület megőrizze az eredeti karakterét, stílusjegyeit. Az utcai homlokzaton lévő két kis, osztott faablakot ne cseréljük nagyobbra, ne helyezzünk elé külső tokos, műanyag redőnyt, betekintés elleni védelemnek inkább zsalutábla, vagy zsalugáter kialakítása **javasolt**.

Esetleges energiahatékonysági korszerűsítés esetén a fehér színű nyílászárók helyett, célszerű barnás árnyalatú fa szerkezetek beépítése.

A hagyományalapú fejlesztés ott kifejezetten ajánlott, ahol még a településkép őrzi egykori képét. A hagyományokat tisztelő felújítások szép példákat eredményezhetnek.

7

UTCÁK, TEREK

A település közterei rendezettnek mondhatók. A házak csak a település peremén csatlakoznak előkerttel az utcához, ahol az út mellett szintén zöldfelület található.

8

HIRDETÉSEK, REKLÁMTÁBLÁK

A település központi részein a színes fényreklám helyett a hagyományos cégérek elhelyezése javasolt. Ajánlott cégérek a településen:

A színes, nagyméretű molinók kerülendők.
A kép nem a településen készült.

IMPRESSZUM

DOBA KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

HONLAPCÍM: <http://doba.hu/>

E-MAILCÍM: doba@somlo.hu

CÍM: 8482 Doba, Kossuth utca 10.

TELEFON: 06- (88) 502-920

POLGÁRMESTER: Horváth Zoltán

FŐÉPÍTÉS: Farkas István

FŐÉPÍTÉS E-MAILCÍME: doba@foepitesz.com

SZERKESZTETTE: Kovács Krisztián

SZÖVEG: Bodnár Emőke, Bujáki Bence, Dinnyés Magdolna, Kovács Krisztián, Kőrösi Emese Edit, Pintér Réka

FOTÓ: Farkas István, Sárdi A. Zoltán

ÁBRÁK: Lechner Nonprofit Kft.

GRAFIKAI TERVEZÉS: Bodnár Emőke, Bujáki Bence, Kovács Krisztián, Kőrösi Emese Edit

Doba, 2018. március.06.

A kézikönyvben szereplő fotók nem kizárólag a településen készültek!

Az építészeti útmutató, a mai példák és a reklámhordozókkal kapcsolatos témakörökben szereplő javaslatok között máshol készült fényképeket is beillesztettünk saját adatbázisunkból, hogy olyan mintákat tudjunk bemutatni, amely a település arculatát, karakterét pozitív irányban módosíthatja.

A kézikönyvben kerülendő példaként csatolt fényképek nem a településen szereplő részleteket mutatnak!